

України: офіційний веб-сайт. 2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 02.09.2025).

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 року у справі № 1-135/2018 (5846/17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19#Text> (дата звернення: 02.09.2025).

3. Дудоров О. Кримінально-правові аспекти незаконного збагачення (погляд теоретика в очікуванні судової практики). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 35. С. 12–142.

4. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін. ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Москаленко О.М., 2019. С. 231.

5. Михайлин А. І., Стаття кримінального кодексу 368-5 «Незаконне збагачення» як законодавчий вірус у системі кримінального права України, *Форум права*. 2020, № 4. С. 29–30, http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index (дата звернення: 01.09.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-544-3-13>

ВПЛИВ КОРУПЦІЙНИХ ПРАКТИК НА СФЕРУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Дубинський Олег Юрійович

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,*

*проректор з науково-педагогічної роботи, економічних, юридичних
та соціальних питань,*

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

В умовах воєнного стану, коли держава стикається з надзвичайними викликами, питання ефективності державного управління набуває особливої актуальності. У цей період державні інституції повинні демонструвати максимальну оперативність, прозорість та стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз. Однак, корупційні практики продовжують залишатися суттєвою перешкодою на шляху до ефективного

функціонування державного апарату, особливо в кризових ситуаціях, таких як війна. Хоча, як зауважують К. О. Нестеренко та О. В. Булгакова, попри повномасштабну військову агресію російської федерації проти України, наша держава продовжує здійснювати реформування ключових напрямів державної політики, а також реалізовувати процеси демократизації, лібералізації та інтеграції до європейського простору. Ці трансформаційні процеси, які активізувалися після Революції Гідності, набули ще більшої динаміки в умовах війни, демонструючи незмінність курсу України на побудову сучасної демократичної держави, орієнтованої на європейські цінності та стандарти [1, с. 99].

Попри те, все ще доводиться говорити про корупцію у сфері державного управління, яка не лише підриває довіру громадян до органів влади, а й створює додаткові ризики для національної безпеки. Неefективне використання ресурсів, зловживання службовим становищем, непрозорість у прийнятті рішень – усе це може значно ускладнити виконання ключових функцій держави, зокрема в оборонній, економічній та соціальній сферах. У період воєнного стану такі прояви корупції стають критично небезпечними, адже вони здатні підірвати здатність держави реагувати на виклики війни та забезпечувати стабільність суспільства. На цьому аспекті, зокрема, акцентують увагу І. М. Дмитрук та Ю. В. Ломжець [2, с. 100–121].

Воєнний стан є надзвичайним правовим режимом, що передбачає концентрацію владних повноважень і мобілізацію ресурсів для забезпечення обороноздатності держави. У таких умовах зростає ризик зловживань службовим становищем через спрощення процедур прийняття рішень, розширення доступу до бюджетних коштів та зменшення рівня прозорості. У цьому аспекті доцільно звернути увагу на аргументи М. О. Ковальчука та Р. С. Мкртчян, які акцентують на ключовій ролі публічного контролю у запобіганні корупційним проявам [3, с. 43–47], зокрема й у царині державного управління.

Основними проявами корупційних практик у цей період, передусім, є *неправомірне використання бюджетних коштів*. Необхідно підкреслити, що воєнний стан вимагає значних фінансових витрат на оборону, гуманітарну допомогу та відновлення інфраструктури. Неefективне управління цими коштами або їхнє привласнення створює додаткове навантаження на державний бюджет і послаблює здатність держави реагувати на виклики.

Ще один прояв корупційних практик проявляється у *зловживанні під час публічних закупівель*. Тут варто вказати, що спрощені процедури тендерів у воєнний час можуть стати підґрунтям для корупції, коли угоди укладаються з недобросовісними постачальниками або за завищеними цінами.

Непрозорість у кадрових рішеннях, як сприятливе середовище для корупції, може спричинитись до призначення на керівні посади осіб за принципом особистої лояльності, а не професійної компетентності.

Розподіл гуманітарної допомоги, яка надходить від міжнародних партнерів, може супроводжуватися махінаціями та нерівномірним доступом до ресурсів, що можна вважати *корупційними практиками в гуманітарній сфері*.

Отож, варто погодитись з думками В. П. Самодай та Г. І. Ковтун, що корупція має негативний вплив і на економіку, і на суспільство загалом. Вона спричиняє значні фінансові втрати та уповільнює економічний розвиток, а також підриває довіру громадян до уряду та інших державних установ [4].

Корупційні практики мають руйнівний вплив на всі аспекти державного управління. Їхні основні наслідки включають: підрив довіри до влади, коли громадяни втрачають віру в здатність держави ефективно виконувати свої функції, що може призвести до соціальної напруги; зниження ефективності державних інституцій, оскільки корупція створює умови для прийняття нерациональних рішень, що шкодять інтересам суспільства; загрозу національній безпеці, яка стає особливо критичною в умовах воєнного стану, адже корупція в оборонній сфері може спричинити недостатнє забезпечення військових потреб, що ставить під сумнів життєздатність держави. У сучасних реаліях повномасштабної війни російської федерації проти України питання безпеки набуло статусу найважливішої базової потреби, яка є необхідною умовою для сталого розвитку особистості, суспільства та держави загалом [5, с. 51]; втрату міжнародної підтримки, оскільки корупційні скандали можуть негативно вплинути на імідж України на міжнародній арені та ускладнити отримання фінансової та матеріальної допомоги від партнерів.

Для мінімізації корупційних ризиків у період воєнного стану необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на підвищення прозорості, відповідальності та ефективності державного управління. Серед ключових напрямів боротьби з корупцією варто виділити такі:

1. Підвищення прозорості та підзвітності. Прозорість є одним із найважливіших інструментів запобігання корупції. Необхідно забезпечити відкритий доступ до інформації про використання бюджетних коштів, проведення тендерів і кадрові призначення. Використання цифрових технологій, таких як електронні платформи для моніторингу державних закупівель (наприклад, система ProZorro), сприятиме зменшенню корупційних ризиків.

2. Посилення контролю з боку громадянського суспільства. Громадські організації та незалежні медіа відіграють важливу роль

у боротьбі з корупцією. В умовах воєнного стану необхідно створити умови для активної участі громадськості у контролі за діяльністю органів влади.

3. Удосконалення антикорупційного законодавства. Правова база має бути адаптована до умов воєнного стану для ефективного реагування на нові виклики. Зокрема, необхідно передбачити суворіші санкції за корупційні злочини, пов'язані з використанням ресурсів оборонного призначення, а також посилити контроль за діяльністю посадових осіб.

4. Реформа правоохоронних органів та судової системи. Ефективна боротьба з корупцією неможлива без незалежної та професійної правоохоронної системи. Необхідно забезпечити належне функціонування антикорупційних інституцій, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). Варто вказати, що деякі кроки у цьому напрямі зроблено шляхом прийняття законів, які підсилили незалежність цих органів [6; 7]. Крім того, судова система має бути звільнена від політичного впливу й забезпечувати справедливий розгляд корупційних справ.

5. Освіта та виховання антикорупційної культури. Формування суспільства з нульовою толерантністю до корупції є довгостроковою метою, яка потребує систематичної роботи в освітній сфері. Інформування громадян про наслідки корупції та їхні права сприятиме формуванню активної громадянської позиції.

Отож, корупція в умовах воєнного стану є серйозним викликом для України, яка бореться за свою незалежність і територіальну цілісність. Її подолання вимагає скоординованих зусиль з боку держави, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Запровадження прозорих механізмів управління, посилення контролю й відповідальності, а також формування антикорупційної культури є ключовими елементами успішної стратегії боротьби з корупцією.

Література:

1. Нестеренко К. О., Булгакова О. В. Антикорупційна політика України в контексті війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 77, частина 2. С. 98–101.

2. Дмитрук І. М., Ломжець Ю. В. Проблеми правового регулювання антикорупційної діяльності в сфері публічного управління. *Humanization concept of public administration: theoretical and methodological fundamentals* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. С. 100–121.

3. Ковальчук М. О., Мкртчян Р. С. Публічний контроль у сфері запобігання корупції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 54. Т. 1. С. 43–47.

4. Самодай В. П., Ковтун Г. І. Корупція: загрози та наслідки для соціуму. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2360/2281>

5. Рибицька О. М. Забезпечення публічної безпеки як однієї зі сфер національної безпеки під час дії воєнного стану. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Юридична*. 2024. Вип. 2. С. 50–57.

6. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із зникненням осіб безвісти за особливих обставин під час дії воєнного стану: Закон України від 22 липня 2025 року № 4555-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4555-20#n75>

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Закон України від 31 липня 2025 року № 4560-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4560-20#n50>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-544-3-14>

ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Дуліна Оксана Василівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри публічного управління та регіоналістики,

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

У період дії воєнного стану в Україні істотно зростає рівень корупційних ризиків у сфері публічного управління, що зумовлено як об'єктивними потребами оперативності та гнучкості прийняття рішень, так і послабленням низки превентивних механізмів. Це створює сприятливий ґрунт для зловживань при розподілі бюджетних коштів, гуманітарної допомоги чи у сфері відбудови інфраструктури. Корупція в такому контексті не лише шкодить економіці, але й підриває